

Yttrande gällande delbetänkande: Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74)

Er beteckning LI2023/03857

Sammanfattning

Länsstyrelsen välkomnar intentionen med förslaget. För att uppnå målet med förenklade förutsättningar för ett hållbart svenskt vattenbruk måste man dock särskilt beakta:

- a) I del 1.2, förslag till förordning (2026:000) om miljöhänsyn till vattenbruket föreslås i 3 § att "Havs- och vattenmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. vilka organismer som får födas upp eller odlas i vilka vattenområden, och

2. försiktighetsmått för uppfödning eller odling

Förslaget innebär att det i nuläget kvarstår en osäkerhet för såväl förvaltning som näring om det blir förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk då föreskriftens innehåll är okänt. Föreskriften föreslås också kunna bryta igenom ett tillstånds rättskraft vilket kan drabba idag existerande verksamheter negativt.

- b) Utredningen föreslår att en ny C-anmälningsskyldighet för vattenbruk införs. Länsstyrelsen avslår förslaget i sin nuvarande form. Länsstyrelsen bedömer att konsekvenserna av förslagets nuvarande utformning inte är tillräckligt utrett. Att ta bort prövningen av odlingstillstånd hos länsstyrelserna och att förskjuta innehållet i denna prövning till kommunernas prövning av miljötillstånd bär med sig flera risker.
- c) Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att fiskodling kan innebära lokal påverkan men bedömer att förslaget om ändring i miljöbedömningsförordning (2017:966) bör utredas vidare. Detta

bör göras tillsammans med miljöprövningsförordningens (2013:251) 3 kap. Länsstyrelsen föreslår att Havs- och vattenmyndighetens utredningsuppdrag utvidgas till att innefatta hela kapitel 3 i miljöprövningsförordningen och ges i uppdrag att föreslå nya anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter rörande vattenbruk. I samband med detta bör Havs- och vattenmyndigheten föreslå eventuella ändringar i miljöbedömningsförordningen

Sammantaget gör avsaknaden av information i utredningen det svårt att bedöma effekten av utredningens föreslagna förändringar då det är oklart vad de kommer leda till.

Inledning

Länsstyrelsen i Jönköpings län yttrar sig här över delbetänkandet Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74).

Länsstyrelsen har ett regionalt uppdrag och arbetar för hållbara fiskbestånd och en långsiktig och hållbar fiskenaering. För Länsstyrelsen är därför ett bevarat högt miljöskydd såväl som goda förutsättningar för ett hållbart vattenbruk av stor betydelse.

Utredningen ger en omfattande beskrivning av det regelverk som omgärdar vattenbruket och de utmaningar vattenbrukaren har att hantera. För att underlätta för vattenbrukarna föreslår utredningen ett antal förändringar av nuvarande lagstiftning. Detta samtidigt som utredningen uttrycker en vilja att fortsatt skydda miljö- och naturvärden.

Länsstyrelsen instämmer i vikten av att tydliggöra regelverket för att underlätta och kvalitetssäkra tillståndprocessen för samtliga involverade. Länsstyrelsen ger enbart synpunkter på de delar där länsstyrelsen ser frågor och risker med utredningens förslag:

Synpunkter

Länsstyrelsen framför följande synpunkter vilka behöver klargöras för att man ska kunna bedöma om utredningens förslag kommer innebära ett underlättande för vattenbruket i realiteten.

- a) I del 1.2, förslag till förordning (2026:000) om miljöhänsyn till vattenbruket föreslås i 3 § att "Havs- och vattenmyndigheten får meddela föreskrifter om

1. vilka organismer som får födas upp eller odlas i vilka vattenområden, och

2. försiktighetsmått för uppfödning eller odling.

Länsstyrelsen anser att ett förslag bör tas fram innan effekten av föreslagna förändringar i utredningen kan bedömas.

Denna del av regelverket är mycket viktig för vattenbrukaren då den anger möjligheterna för att bedriva ett vattenbruk i deras vattenområde. Lika viktig är den för de myndigheter som ska pröva tillstånden för vattenbruket ur ett miljöperspektiv. Då det i dagsläget saknas ett förslag till innehåll i den aktuella föreskriften är det svårt att bedöma hur utredningens förslag kan komma att underlätta förutsättningarna för ett hållbart vattenbruk och på vilket vis den kommer skydda miljön. Föreskriften föreslås också kunna bryta igenom ett tillstånd rättskraft vilket kan drabba idag existerande verksamheter negativt.

- b) 1.6 Förslag till förordning om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251) 3 kap. 3 §.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget i sin nuvarande form

Utredningen föreslår att en ny C-anmälningsskyldighet för vattenbruk införs. För att undvika den dubbelprövning som nu kan ske avseende påverkan på andra vattenlevande organismer och den omgivande miljön enligt fiske- och miljölagstiftningen föreslås prövningen av odlingstillstånd enligt fiskelagen tas bort. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att en anmälningsskyldighet bör införas för vattenbruk. Anmälningsskyldigheten bör dock inte ersätta odlingstillstånd enligt fiskerilagen.

Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska ges i uppdrag att se över om gränserna för tillstånds- och anmälningsskyldighet för fiskodling och övervintring av fisk i 3 kap. 1 och 2 § miljöprövningsförordningen ska ändras. I uppdraget ska även ingå att se över vilka andra vattenbruk än sådana som bedrivs i anläggningar i vattenområden som bör vara anmälningsskyldiga. Länsstyrelsen föreslår att Havs- och vattenmyndighetens utredningsuppdrag utvidgas till att även innefatta anmälningsskyldighet enligt miljöprövningsförordningen för vattenbruk. Länsstyrelsen bedömer att konsekvenserna av förslaget nuvarande utformning inte är tillräckligt utrett och länsstyrelsen kan se flera risker med förslaget.

Den föreslagna förändringen av miljöprövningsförordningen (2013:251), med införandet av en 3 § i 3 kapitlet till att omfatta anmälningsskyldighet för alla vattenbruk, som inte omfattas av dagens 1 § eller 2 §, gör det svårt att förutse hur vattenbruket kommer

påverkas. På vilken nivå de nya gränserna ska ligga föreslås utredas vidare. Dessutom föreslås tidigare ej tillståndspliktiga vattenbruksverksamheter bli skyldiga att anmäla sig till tillsynsmyndigheten senast 1 januari 2027. Detta skapar en ny administrativ börda och osäkerhet för existerande vattenbrukare som idag inte omfattas av anmälningsplikten. Förslaget innebär att en stor del av prövningen kommer hamna på kommunerna vilka ofta saknar den fiskkompetens länsstyrelserna har. I prövningen ingår att bedöma om det är lämpligt att odla ansökta arter och stammar i förhållande till områdets särart. Länsstyrelsen fiskeenheter besitter en förhållandevis god kunskap om de lokala/regionala förhållandena och dess fiskbestånd och historia.

Utredningen skriver på sida 535 att " Även om handlingarna ska skickas till länsstyrelsen när de kommit in till kommunen brukar länsstyrelsen ofta avstå från att yttra sig i ärendena med hänsyn till att länsstyrelsen är överprövande instans".

På sida 683-684 återfinns " Påverkan på den omgivande miljön prövas inom miljölagstiftningen, men med hänsyn till att kravet på odlingstillstånd tas bort kommer länsfiskekonsulenter (som i dag prövar odlingstillstånd) sannolikt att behöva lägga ytterligare tid vid remittering i ärenden enligt miljölagstiftningen. "

De ovan två styckena kan tyckas motsäga varandra.

Förslaget är också tveksamt ur perspektivet att skapa bättre förutsättningar för en hållbar näring. Om den förändrade handläggningen leder till en kunskapsbrist i prövningen riskerar detta skada naturvärden och skadar då på sikt näringen genom bristen på biologisk hållbarhet. En brist på hållbarhet har tidigare setts i Sverige (sjukdomsutbrott och rymningar i den tidiga vattenbruksnäringen) och i vattenbruk utomlands (till exempel laxlus i Norge). Gemensamt för den här typen av brist är att det alltid slår tillbaka mot näringen, förutom den miljöskada som samtidigt sker.

Slutligen beskriver konsekvensbedömningen på sida 659 att det idag tar en vattenbrukare 110 min enligt databasen Malin att ansöka om fiskodlingstillstånd. Samtidigt tar det fiskodlaren ca 80 timmar att upprätta en anmälan om miljöfarlig verksamhet (sid 666). Att då föreslå att odlingstillståndet tas bort och att detta ska underlätta för vattenbrukaren framstår som en mycket liten och osäker vinst för en förhållandevis stor administrativ förändring som är förknippad med både ekonomiska och miljömässiga risker.

Sammantaget presenterar utredningen ett förslag där det är svårt att se hur det ska bli effektivare för vattenbrukarna såväl som för förvaltarna genom att ta bort dagens odlingstillstånd och pröva de delar som odlingstillståndet idag innefattar inom miljöstillståndsprovningen.

- c) 1.7 Förslag till förordning om ändring i miljöbedömningsförordningen (2017:966)

Länsstyrelsen avstyrker förslaget i sin nuvarande form.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att fiskodling kan innebära lokal påverkan. Länsstyrelsen bedömer att detta främst gäller landbaserade odlingar eller mindre omfattande odlingar. För vattenbaserade, större odlingar kan konsekvenserna och riskerna vara av sådan dignitet att de har betydande miljöpåverkan. Handläggningstiden för verksamheten riskerar då att förlängas, där först ett undersökningssamråd ska genomföras. Därefter ska länsstyrelsen besluta om verksamheten kan anses medföra betydande miljöpåverkan i 10 §, punkterna 1-3, miljöbedömningsförordningen. Särskild hänsyn ska tas till bestämmelserna i 11-13 §§ miljöbedömningsförordningen.

Länsstyrelsen anser att miljöprovningförordningen 3 kap §§ 1 och 2 bör utredas vidare. Länsstyrelsen föreslår att Havs och vattenmyndighetens utredningsuppdrag utvidgas till att innefatta hela kap 3 i miljöprovningförordningen och ges i uppdrag att föreslå nya anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter rörande vattenbruk. Länsstyrelsen anser till exempel att recirkulerande landbaserade odlingar (RAS) bör särskiljas från vattenbaserade odlingar utifrån risk och påverkan på miljön. När sedan en översyn av tredje kapitlet miljöprovningförordningen genomförs är det lämpligt att göra eventuella ändringar i miljöbedömningsförordningen kopplat till vattenbruk. Länsstyrelsen föreslår också att Havs- och vattenmyndighetens utredningsuppdrag utvidgas till att även innefatta anmälningsplikt enligt miljöprovningförordningen för vattenbruk.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Britt-Marie Benzler med fiskerikonsulent David Solstorm som föredragande. I den slutgiltiga handläggningen har också avdelningschef Gustaf Enander, enhetschef Anton Hallden, miljöskyddshandläggare Karl-Oskar Lund och primärproduktionshandläggare Claes Ericsson medverkat.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.